

A' FELS. TS. ÉS K. KEGYELMES ENGEDE-
LEM MELLETT

A' MINDENES

GYÜLYTEMÉNY'

VIII. LEVELE.

*Költ Komáromban, Szent Jakab-Havának
25-dik Napján, 1789-dik Esztend.*

*Báró Trenk Fridrik életének Historiája
folytattatik.*

Szabad légyen még egy két szóval a' Dá-
vid' és Trenk' élete közt hasonlítást ten-
nünk, noha ez tökéletes nem lehet, mint-
hogy Trenk a' maga életét maga írta-le,
H a' Dá-

a' Dávidét pedig Próféta. Mikor az ember maga írja-le élete' folyását, könnyen el-felejteti akkor némelly bűneit; 's a' mellyeket meg-vall is, el-hallgathatja az azokat terhesítő környül-állásokat 's a' t. De a' Dávid' életét sem nem ő maga, sem pedig nem olly Historikus írta, a' kinek markát jól meg-kente volna, vagy a' kinek esztendei fizetést rendelt volna, a' millyek írják többnyire a' mai Királyokét; hanem ollyan Próféta, a' ki el nem hallgatta ugyan azt is, a' mi jó vólt benne, de az ő titkos bűneit is azoknak rémítő ábrázatokban le-festette. — De azokból is mellyeket meg-vall magáról Báró Trenk tehetünk némelly hasonlítást.

1. Trenk már 18. esztendő's korában fok jeleit mutatja böltsességének 's vitézfégének: úgy Dávid is már ifjú korában leg-híresebb Poéta, Musikus és Vitéz vólt egész Zsidó-Országban. —

2. Trenk nagy kedvességet nyer II-dik Fridrik előtt: úgy Dávid is mind szépsége, mind vitézsége által Saul előtt. —

3. Dávid ki-esik a' Saul' grátziájából minden vétke nélkül: Trenk is a' II-dik Fridrikéből, de leg-alább okot adott a' gyanúságra azzal, hogy az ellenfég visszfa-küldötte el-rablott lovait. —

4. Dávid majd tíz esztendőt töltött számkivetésben, küszködven minden nyomorú-

rú-

rúfágokkal: úgy Trenk is először a' Glátzi Várban, azután a' Magdeburgi tömlötzben fenyved tíz éftendőkig. De

5. Dávid mindenképpen igyekezett ártatlanfágát Saullal meg-esmértetni: Trenk pedig vakmerő makatsfága által mind inkább meg-erősítette a' II-dik Friderik' gyanakodását.

6. Dávid 400. Vitézeket ugyan maga mellé vett, de soha azokkal Hazáját nem puszította, 's mikor a' Saul' élete kétszer kezében vólt, meg-kegyelmezett néki: Trenk 32. katonáit a' Királynak Glátzban hit-fegökké tette, 19-et el-szöktetett.

7. Dávid örültnek tettei magát, hogy életét meg-mentse: Trenk hogy az örökséget el-nyerhesse, tette hogy Pávistává lett, pénzen vévén egy Paptól gyónó levelet.

8. Dávid Betfabéval meg-esett, de bőtölésekkel és fírásokkal meg-bánta azt: Trenk három Hónapig élte a' Miniszter' Feleségét Pétersburgban, 's a' t. — De nem hogy meg-bánta vólna azt, hanem inkább annak emlegetésével édesíté a' Magdeburgi tömlötzben való fzenvedéseit.

9. Dávid a' Fő-Pap' engedelmeből elvitte a' szent kenyereket: Trenk el-vitte egy Parafztnak két lovát, 's azután a' Lengyelek' katsájikat lövöldözte.

10. Dávid Uriásnak halálára törekedett; Trenk boszszú-állásából, meg-ölte *Makgetot*, mert olly szándékból valakit duellumra hívni, gyilkosság ISTEN előtt.

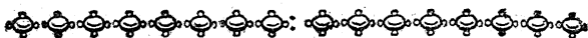
11. Dávid meg-átkozta Doéget a' 80. Papok' meg-ölésekért: Trenk hogy a' Szerzetesektől futásában nem segítettett azt mondja, hogy az embereknek szurkokkal kellene ki-égetni minden Szerzeteseket, mint viperák' fajzatit.

12. Dávid minden nyomorúfágaiban az ISTENben helyheztette bizodalmát; Trenk mikor a' tömlötztöt ásta, egy kést kötött a' nyakara, hogy ha a' lyukba talál szorúlni, maga magát meg-ölhesse.

Ezekből meg lehet ítélni, mellyik vólt jobb ember a' kettő közzül. — Hát ha a' szívet látnánk mint az ISTEN. — Mi a' tselekedetekből ítélnék a' szívre: de az ISTEN a' szívről' ítéel a' tselelekedetekre. — — Meg-eshetik, hogy mi valakit jó embernek tartunk, holott az ISTEN előtt útalatos; mert minden tselekedeteinek fő tzél-jok a' maga betsületének keresése. 's a' t.

Még egy dólgot jegyzünk-meg e' Könyvről. Azt t. i. hogy a' ki ezt által-ólvassa, lehetetlen hogy Friderikre ne boszszonkodjon. Mi tsak úgy kívánjuk menteni Frideriket, mint Trenket; de még is azt mondjuk, hogy a' Király tsak abban hibázott, hogy

hogy Trenknek dólját jól meg nem vizsgál-
tatván, Glätzba küldötte; a' többi nyomorú-
ságait pedig Trenk magának közfönheti. —
Abban is pedig menthető Friderik, mert
mikor a' nyakán volt az ellenfég, nem igen
ért arra, hogy az ő kedvéért hadi Tanátsot
tartasson. — Annyival békességesebb türés-
sel szenvedhette volna Báró Trenk a' tisz-
tességes fogfágot addig, míg a' Király meg-
tudván ártatlanfágát, kevés ideig való szen-
vedését bőven ki-pótolta volna, hogy ha
abban a' miben vádoltatott ártatlan volt is,
de a' maga vallása fzerént is tselekedett már
az előtt két olyan dólgot, a' mellyért meg-
érdemlette volna hogy tisztfégétől meg-fosz-
tattassék. — Azt mondja az Elő-bezfédben,
hogy Szókrates akarmelly böltsnek tartatta-
tott is, de azokat mellyeket ő szenvedett,
foha olly békességes türéssel ki nem állotta
vólna. — Szókratest mi úgy esmérjük, hogy
fokkal böltsőbb vólt ő, hogy sem mint hely-
telen makatsfága által olly fok bajt húzott
vólna magára. — Ha Szókrates olly kör-
nyül-állások közt lett vólna, mint Trenk,
ha a' Glätzban lévő minden Katonák kén-
fzerítették vólna is a' ki-fzőkésre, még is
csak azt felelte vólna: Nem tselekszem,
mert úgy meg-erősítem a' Királyt abban a'
bal-vélekedésben, hogy én Haza-áruló és
hit-szegő katonája vóltam. s a' t.

*Observations l' Art de Traduire par D'
Alembert. Tom. III.*

A' Fordítás' Mesterfégéről.

Mennél nagyobb betsületet szerzett magának D' Alembert egész Európában mind mély böltsessége, mind jó ízlése által; annyival illendőbb, hogy minden jó Fordítók, valakik hasznos könyvekkel Hazájoknak használni kívánnak, ennek a' Nagy Embernek tanácsára figyelmezzenek. — Minekutánna le-írja ez a' Bölts miképpen kell egy könyvet más nyelvre által-tenni, mind a' nyelvnek, mind az eredeti Írónak természetére 's írásának módjára figyelmeztvén; három nevezetes hibákat kárhoztat a' Fordítóknakban.

I. Az első járom úgymond mellyet téfznek a' Fordítókra, vagy a' mellyet inkább magok vonnak tulajdon nyakokra ez, hogy mikor az eredeti Íróknak vetélkedő társaiknak kellene nekik lenni, meg-elégesznek azazal, ha azoknak kópiálójik, vagy Átal-írójik lehetnek. Szintén a' babonáig ragaszkodván, az eredeti munkához, azt hinnék, hogy szentfég-törésbe esnének, ha egy kis szépítést tennének azon még az erőtlen helyeken is; tsak azt engedvén-meg magoknak,

nak, hogy az eredeti Íróknál alább-valók legyenek, a' melly szándékjokban igen könnyen bődögülnak is. Mellyik Festő vagy Kép-író haragudna-meg azért, ha a' bölts Metző látván az elébe adattatott le-rajzolt képnek hibájit, azokat némelly jeles vonásokkal 's árnyékokkal el-fedezné, 's a' képet szépítené? A' Fordító gyakorta kényszerítettven arra, hogy az eredeti munkánál alább-való legyen, miért nem pótolja-ki azt másutt, 's miért nem emeli magát az eredeti Írónál feljebb, mikor ki-telhetik tőle? Azt vetheti valaki ellenünk, hogy ha ilyen szabadságot adunk a' Fordítóknak; félő hogy az veszedelmes ne legyen. De arra azt mondjuk, hogy ha az eredeti munka jól ki van választva, kevés alkalmatossága lesz a' Fordítónak annak jobbítására 's szépítésére, ha pedig igen sok helyeken szükséges a' szépítés, már az a' munka nem érdemlette-meg a' fordítást.

2. A' második akadály mellyet téfznek magok elébe a' Fordítók, a' félénkfég; holott egy kis bátorfággal az eredeti munkának tökéletességére léphetett volna az ő fordítások. Az a' bátorfág, melly a' jó Fordítóban meg-kivántatik abban áll, hogy merjen kotzkázni némelly új ki-fejezéseket, hogy az eredeti munkának élő és hathatós ki-nyomásait utol érhesse. Az ilyen új ki-fejezések-

nek leg-nagyobb ditséreték pedig abban áll, ha az Olvasó nem veszi észre benne semmi kényszerítést, vagy erőltetést, noha a' nagy szükség okozta legyen is azokat.

3. A' harmadik hiba mellybe esnek fok Fordítók ez, hogy az eredeti Írót, vagy jó vagy rossz, végtől végig le-fordítják. Ebből a' lény, hogy a' Fordítónak ereje 's melegsége ki-fogyván a' középszerű 's erőtelen ideáknak fordításokban, nem fordíthatja elegendő melegséggel a' munkának felsőbb részeit is. — Nem azért kell le-fordítani az idegen Írókat, hogy lássuk azoknak hibáikat; hanem hogy meg-gazdagítsuk a' mi literatúránkat azzal a' mit ők leg-felsősebben találtak. Ha csak némelly darabjait fordítjuk-le; azzal nem tsonkítjuk-meg őket, hanem inkább meg-köszönhetik, hogy az ő leg-kellemetesebb szépségekben festjük-le. — Mitsoda gyönyörűséget szerezhet p. o. az Olvasónak az *Eneis'* fordításában az, miképpen eszik-meg a' Hárpiák a' Trójaiak' ebédjüket? Mi szükség Tzitzeróban le-fordítani azokat a' hideg és parafztos vagdalódzásokat, mellyek az ő Orátziójit megéktelenítik? Mi szükség valamelly Historikusban szórul szóra le-fordítani azokat, mellyekben nintsen sem hasznos dolog, sem ékesen szólás? Horátziusnak ama bölts tanácsa, melly szerezéért el kell hagyni azt, a'
mit

mit jó elő-menetellel nem folytathatunk, méltán ki-terjesztethetik a' fordításra is. — Melly gyönyörűséges munkával gazdagítaná-meg Hazáját valamelly bölts Fordító, ha így adná kezeinkbe Szenekának és Lukánus-nak leg-szebb Darabjaikat. Melly szépnek tetszik Szeneka, mikor valamelly darabot elő-hozunk belőle; de melly únalmas, melly fárasztó, mihelyt az ember végtől végig akarja olvasni. Hasonlóképpen Lukánus is, a' kit a' Poéták' Szenekájának méltán nevezhetünk, teljes valóságos szépségekkel; de nagyon egy hangú és únalmas, és nintsenek benne elegendő képck vagy rajzolások. — Tsak az olyan Írókat kén végtől végig le-fordítani, a' kik éppen azért nyertek kedvességet, mert femini tziprafágra nem vágytak. Illyen Plutárkus a' többek között, a' Híres Embereknek életekben, mellyet ember nem ún-meg olvasni, mert úgy látszik néki, mintha az Író szájról szájra befzélletne vele. Melly nagy hasznokra szólnál, kivált az Ifjaknak, ha a' régi Íróknak szépségeik valamelly alkalmas Fordító által így gyűjtetnének-öszve, hogy azokkal jókor meg-esmerkedhetnének, 's ízléseket ki-pallérozhatnák.

D' Alembertnek ezen bölts Régulájit sinor mértékül ajánljuk mi is minden nemes elméjü Fordítóknak, annyival inkább,

H 5

hogy

hogy mivel későtske ébredtünk-fel, nem érhetünk mi arra, hogy a' Görög, Deák, Ánglus, Frantzia, Német jó munkákat végétől végig le-forgassuk. Húzzuk-ki tehát azoknak velejeket, vagy essentziájokat, 's a' mi leg-felsősebb benne, azzal gazdagítuk literaturánkat.

Vagynak némellyek, a' kik más törvényeket ízabnak a' Fordítóknak, 's azokat úgy meg-kötözik, hogy nem szabad nékik a' roszszat is jobbítani, az éktelen helyeket szépíteni; hanem a' hafzontalan szó szaporításokat, a' jó ízléssel ellenkező gondolatokat tartoznak szórúl szóra által-tenni. — Így a' Fordítók olyanok lennének, mint a' Plátó' Tanítványi, a' kik látván hogy az ő Mesterek, púpos hátú, magok is meg-görbedtek, hátokat ki-feszítették, hogy kedves Mesterek' púposságát követhessék. — Vagy hasonló lész így a' fordítás ahoz a' Magyar nadrághoz, a' mellyet a' régi időkben, a' mint befzéllek, egy Belga Szabó vart. A' Magyar hozzá menván kérte, hogy tsináljon néki egy nadrágot; a' Szabó azt felelte, hogy ő azt soha sem próbálta, hanem küldjön hozzá egy ótska nadrágot, 's majd annak formájára készít egygyet. A' Magyar el-küld hozzá egy régi fóltos nadrágot, megizenven néki, hogy mindenben úgy tsinálja mint a' van. A' Belga Szabó fogja, 's valahol

lahol az ótska nadrágon fóltok vóltak, ő is az újon mindenüt fóltokat tsinált, 's a' mint azon a' finor már le-ízakadozott, ő is tsak darabonként rakta reá. A' mi leg-keserve-sebben eshetett a' szegény Magyarinak e' vólt, hogy egy aranyat vett a' varrásért, azt adván okául, hogy három Német nad-rággal sints annyi baj, mint néki azzal vólt. —

A' méhekről némelly Jegyzések.

A' ki a' méheknek hasznokat akarja venni; különösen vígyázzon arra, hogy né-pes kassaji légyenek. Egy kas, mellyben negyven ezer bogarak vagynak, többet ér más négy olyan kasoknál, mellyeknek min-denikében tsak tizen-két ezer bogarak talál-tatnak. Az első kas minden nap ki-küld-het a' munkára tizen-hat ezer munkásokat; mert alkalmasint két harmad résznek otthon kell maradni a' belső munkákra. A' más négy kas pedig mind öszve sem küldhet-ki többet tizen-két ezernél. Úgy de meg-eshetik, hogy nyóltz nap egymás után igen szép idők járnak, és méz harmatok bőven esnek. Ez alatt a' jó népes kas egész Téli ekefégét bé-gyűjtheti: a' más négy pedig harmadat sem. Ha pedig azután rossz idők találnak járnai; a' négy kevés bogarú kas Télen mind el
fog

fog veszni. A' szalmás vagy veszfzős kasokban pedig lehetetlen a' méheket harmintz 's negyven ezerekre szaporítani; hanemha a' feljebb meg-írt deszka kasokkal éi az ember, mellyekkel a' méheknek fokszori rajzásokat meg-gátolhatja.

2. A' jó méhes gazda nem engedi meg, hogy valamelly kassa egy vagy leg-feljebb két rajnál többet ereszfzen. Sőt ha akarja azt is meg-tselekedheti, hogy egyszer sem ereszt, vagy leg-alább másodszor nem, ha jókor új kast tesz a' méhek alá.

3. Tudni való, hogy leg-inkább rajznak a' méhek Májusban és Juniusban; már a' Juliusi ritkábban szokott jó lenni. A' rajzásnak idejét vagy óráját idején tudni nem lehet; azért is a' szép meleg napokban vigyázni kell rájuk. Némellyek mikor a' raj ki-jő, kolompozással 's tsattogással akarják őket tartóztatni; de ez semmit nem használ. Jobb inkább egy vízi-puskát tartani, 's felletek fel-lövéen szárnyaikat meg-áztatni; így tsak hamar le-repülnek. Ha a' rajok két 's több részekre szakadnak, az a' jele, hogy két Királynéjok jött-ki; de tsak egy kasba kell őket seperni, 's majd az erősebb Királyné meg-öli a' másikat.

4. Mikor a' rajt a' kasba bé-seprik, nem kell a' kast estig azon a' helyen hagyni, hanem mindjárt a' rendes helyére kell vitetni.

5. Ha

5. Ha a' rajzás után esős vagy fzeles idők járnak, a' rajt táplálni kell, mert kü- lömben el-vezne.

Miképpen kell egyikét óra alatt a' Salátát a' földből ki-nötetni?

Áztasd a' Saláta magot jó féle bor etzet- ben vagy égett-borban hufzon-négy órákig, tégy azután jó féle barna földet valamelly tágas edénybe tsak egy hüvelyknyire, híntsd- rá a' magot, 's szépen ki-kél egy két óra múlva. — A' Frantzia gyermekek sokszor múlatják magokat azzal a' tél vége felé, hogy egy darab flanelt meg-áztatnak vízben, ón tálba vagy tányérba ki-terítik, 's a' leg- idejében való faláta-magvát mellyet *Cres- sonnak* neveznek, rá híntik. Az tsak ha- mar ki-farjazik, akkor le-nyírják, falátának kézfítik, majd a' tövét meg-öntözik, 's újra még bokrosabban ki-farjazik.

Hogy kell a' marhákat a' legyeketől ól- talmazni?

A' diónak kopátsát meg-főzni, 's an- nak levével a' marhákat dörgölni sokan hasznosnak tapasztalták. — A' töknek le- veleit ki-fatsarni, 's azzal a' lónak szőrit ke-

kenegetni is hasznos, mert ezt a' legyenek nem kedvellik. — —

*Hogy kell a' fegyvereket 's egyéb álló vas
szerszámokat a' rozsdától őrizni?*

Tégy ón port olajba, 's tarsd kívül a' napon kilentz napig, azután kend-meg vele fegyvereidet 's nem lepi-meg a' rozda. — Ha pedig már a' rozda mélyen bé-ette magát valamibe, azt bor-kő olajjal ki-veheted. — Az ezüst portékákat takard téfztába, fűsd-meg a' téfztát, 's azután a' motskoktól ízépen meg-tisztúlva vehedd-ki belőle. —

Nagy lelkű Aszszony' példája.

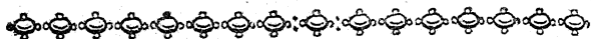
Kónont, a' régi Áthénás Városának egy fő tudósát, tömlötzbe vettette Hazafiainak irigyfégek 's háládatlanfágok, olyan végezései, hogy éhel haljon-meg ottan. Az ő nagy lelkű Leánya Peró, azon könyörgött a' Bíráknál; hogy engedjék-meg néki, édes Atyjának élete végső napjain néhány. kor való meg-látogatását. 'S maga a' kegyetlenség sem tagadhatta-meg tőle ezen ő kérését. Engedelmet nyervén ez eránt Peró, gyakran meg-látogatta az Atyját fogfágában. De valahányfzor bé-ment hozzája, mindenkor szorosan meg-vizsgálták őtet az

Ör-

Ör-állók; ha nem viszen é ételt az Atyjának? és noha semmit se találtak nála, még sem érhatték-meg Kónon' halálát ellenfégei. Az Ör-állók tehát, ki-tanúlni akarták, mit tsinál Peró ölly igen gyakran az Atyja tömlötzében? 'S melly igen nagy álmélkodással látták, hogy mint egy kis gyermeket, úgy szoptatja mellyén Peró, az ő el-éhezett 's meg-erötelenedett édes Atyját. Meg-jelentvén ezt, az Ör-állók a' Bíráknak, annyira meg-illetődtek az Áthenásbéliek Perónak nagy lelkűfégén, 's hűfégén, hogy azonnal ki-botsátották Kónont a' tömlötzből.

Titán! köss koízorút Perónak fejére,
 'S Írjad-fel hűfégét emlékezetére;
 Hadd lássa fok Anya, fok gyermek hadd lássa
 'S Mindenik vágyódjon lenni Peró' mássa.
 Szoptassa az Anya maga tsemetéjét,
 Tejével nevelje gyermeke elméjét.
 Sok el-fajúltt gyermek lássa példájában,
 Szüléjinek mivel adós valójában.
 A' késő maradék Perót hadd esmérje,
 'S Nagy lelkű hűfégét követve dítsérje.
 Perót emlegesse háládatosságból,
 Hogy Atyját szoptatta 's ki-menté fogfágból.

A' Ta-

A' Találós Mese vólt *Halál*, a' Rejtett Szó *Fűrész*, mellyből ki-telik *fü*, *rész*, *für*, *ész*.

Rejtett Szó.

Van egy dolog a' melly éppen nyóltz lábón jár,
Melly után egy kormos mester fok hafznot vár.

A' főnek egy dífze ennek az öt lába,
'S A' két végső fejszét hord az Oskolába.
'S Ha el-vész' ezektől egy derék lapátot,
Tsak egy kas marad ott. Illy tsudát ki látott?

Írta Édes Gergely.

Ugyan azon Rejtett Szó.

Nyóltz betüből állok, fok hangot adhatok,
A' minő pajtásom olly nótát fújhatok.

Erős vagyok magam, erős az ételem,
Sok Mesterfégek közt régen van lételem.

Ha szaggatsz; egy részem illet Férjfjakat,
Noha már ma fedek vele fok Dámákat.

Fa-faragó válik nevem' hátúljából,
Lapát, Lapta, Alap jö-ki derekából.

Írta Fejér Vármegyéből —
N*** Úr.

